

Język łaciński

Zasadniczym założeniem przedmiotu język łaciński nauczanego w liceum ogólnokształcącym i technikum jest uczenie rozumienia tekstów w języku łacińskim. Mając na uwadze realizację tego celu, w ramach tego przedmiotu przewidziano nauczanie gramatyki, leksyki i frazeologii (na podstawie słowników frekwencyjnych) oraz kształtowanie umiejętności rozumienia i tłumaczenia tekstu łacińskiego, ~~która nie mieści się w celach kształcenia dla przedmiotu język łaciński i kultura antyczna. Pod tym względem podstawa programowa kształcenia ogólnego w zakresie języka łacińskiego przypomina podstawę programową kształcenia ogólnego w zakresie języka obcego nowożytnego (np. w zakresie liczby jednostek leksykalnych przewidzianych do opanowania na danym etapie edukacyjnym). W nauczaniu języka łacińskiego powinien być położony nacisk na rozbudowywanie słownictwa i poznawanie frazeologii.~~

Nauczanie języka łacińskiego, w oczywisty sposób, różni się ~~jednak~~ od nauczania języków obcych nowożytnych, co zostało odzwierciedlone w podstawie programowej. Należy podkreślić, że języki, wartości, idee, gatunki literackie ~~i estetyczne smaki~~ oraz kultura materialna starożytnej Grecji i starożytnego Rzymu przez wieki wpływały, a w pewnej mierze do dziś wpływają na kształt świata cywilizacji zachodniej i nie tylko zachodniej. ~~Chociaż jest to fakt znany, uczniowie rzadko mogą przekonać się o tym bezpośrednio na zajęciach z innych przedmiotów.~~ Z tego względu nauczanie języka łacińskiego ma uzupełniać i wzbogacać w powyższym zakresie informacje na temat starożytnego świata, które uczniowie uzyskują przede wszystkim na zajęciach z innych przedmiotów humanistycznych. Język łaciński był też pierwszym językiem nauk biologicznych, a jego leksyka jest obecna w pojęciach fizycznych i chemicznych.

~~Cechą kultury europejskiej i każdej żywej kultury jest kultywowanie własnego dziedzictwa.~~ Język łaciński jako nośnik ważnej tradycji jest kodem dostępu nie tylko do dziedzictwa grecko-rzymskiego antyku, lecz także do kultury, nauki i literatury czasów późniejszych. W związku z powyższym w podstawie programowej kształcenia ogólnego podkreślono wagę języka łacińskiego nie tylko w średniowieczu i renesansie, lecz także w czasach Isaaca ~~Newtona, o czym rzadko się pamięta~~. W szerszym wymiarze chodzi o podkreślenie, że język łaciński może być traktowany jako przedmiot *par excellence* humanistyczny, którego podstawowym zadaniem nie jest dostarczenie praktycznych umiejętności gotowych do wykorzystania na rynku pracy albo w życiu codziennym, co nie znaczy, że humanistyka nie jest w ogóle praktyczna.

Język łaciński jako przedmiot humanistyczny ma jednak przede wszystkim poszerzać horyzonty intelektualne, rozwijać myślenie dyskursywne, uczyć wrażliwości na tradycję i szacunku dla kultury i dokonań wieków minionych oraz rozwijać świadomość przynależności do europejskiej wspólnoty kulturowej, ~~której przedstawicielami byli Cyceeron, Owidiusz, Tomasz z Akwinu, Erazm z Rotterdamu, Jan Kochanowski, Andrzej Frycz Modrzewski, Mikołaj Kopernik i setki tysięcy innych ludzi przez ponad 2000 lat myślących i piszących w języku łacińskim oraz wybitni Grecy, których dzieła wpłynęły na cywilizację europejską w dużej mierze przez pośrednictwo kultury i języka łacińskiego.~~ Biorąc również pod uwagę fakt, że ogromna część polskiego dorobku kulturowego została spisana i przekazana za pośrednictwem języka łacińskiego, poznawanie go pozwoli na lepsze zrozumienie polskiej historii i literatury.

Przewidziano dwa warianty podstawy programowej języka łacińskiego w liceum ogólnokształcącym i technikum – dla uczących się tego języka od podstaw i dla kontynuujących naukę po szkole podstawowej.

JĘZYK ŁACIŃSKI

ZAKRES PODSTAWOWY

Wariant – nauka języka od podstaw

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. W zakresie kompetencji językowych.
  1. Znajomość gramatyki i słownictwa języka łacińskiego oraz umiejętność rozumienia i tłumaczenia tekstu łacińskiego przy pomocy słownika łacińsko-polskiego.
  2. Świadomość relacji między językami używanymi w Europie.
- II. W zakresie kompetencji kulturowych.
  1. Znajomość faktów dotyczących twórczości wybranych, ważnych autorów piszących po łacinie od starożytności do czasów nowożytnych oraz wybranych autorów starogreckich.
  2. Znajomość wybranych ważnych zjawisk z zakresu kultury antycznej oraz tradycji antyku w kulturze polskiej i światowej.
  3. Znajomość wybranych pojęć i terminów ~~naukowych~~ oraz ich grecko-rzymskiego rodowodu.
- III. W zakresie kompetencji społecznych.

1. Rozumienie dziedzictwa antyku grecko-rzymskiego jako ideowego i materialnego fundamentu cywilizacji zachodniej i kultury polskiej.
- ~~2. Świadomość długiego trwania wartości zrodzonych na podłożu kultur greckiej i rzymskiej, wzbogaconych o pierwiastek judeochrześcijański.~~
- ~~3. Świadomość przynależności do kultury ukształtowanej w dużym stopniu przez tradycję grecko-rzymską.~~
- ~~2) Świadomość wpływów języka łacińskiego i kultury antycznej na dziedzictwo językowe i kulturowe współczesnej Europy.~~
- ~~3)4. Świadomość celowości nauczania przedmiotów humanistycznych, nakierowanych na zakorzenienie w tradycji, ocalenie i aktualizowanie istotnych z historycznego punktu widzenia wartości, postaw i idei.~~

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. W zakresie kompetencji językowych. Uczeń:

- 1) zna około 1000 najczęściej używanych łacińskich wyrazów (według słownika frekwencyjnego opartego na korpusie tekstów klasycznych);
- 2) rozpoznaje następujące formy z zakresu gramatyki języka łacińskiego:
  - a) formy fleksyjne rzeczowników regularnych deklinacji I–V oraz najczęściej używanych rzeczowników nieregularnych: ~~(np. deus, locus, domus, Iuppiter, vis, dies)~~,
  - b) formy fleksyjne przymiotników deklinacji I–III w stopniu równym, wyższym i najwyższym,
  - c) formy przysłówków w stopniu równym, wyższym i najwyższym,
  - d) formy fleksyjne zaimków osobowych i dzierżawczych oraz zaimków: *hic, ille, iste, is, idem, ipse, qui, quis, quidam, quisque* oraz zna zasady ich użycia,
  - e) formy fleksyjne liczebników głównych i porządkowych 1–100 oraz setki i *mille*,
  - f) formy podstawowe czasowników koniugacji I–IV oraz:
    - formy trybu rozkazującego czasu teraźniejszego strony czynnej i ~~biernej~~ (*imperativus praesentis activi et passivi*),
    - formy bezokolicznika czasu teraźniejszego (*infinitivus praesentis activi et passivi*) i przeszłego dokonanego (*infinitivus perfecti activi et passivi*),
    - formy trybu orzekającego w stronie czynnej i biernej czasu: teraźniejszego (*indicativus praesentis activi et passivi*), przeszłego dokonanego

- (*indicativus perfecti activi et passivi*), przeszłego niedokonanego (*indicativus imperfecti activi et passivi*), przyszłego (*indicativus futuri I activi et passivi*) i zaprzęsłego (*indicativus plusquamperfecti activi et passivi*),
- formy trybu łączącego (*coniunctivus*) dla wszystkich czasów w stronie czynnej i biernej,
  - formy imiesłowów: *participium praesentis activi*, *participium perfecti passivi*, *participium futuri passivi*,
- g) wymienione w lit. f formy najczęściej używanych czasowników nieregularnych: *esse*, ~~*fieri*~~, *ire*, *ferre*, *velle*, *nolle* oraz ich najczęściej występujące *composita*,
- h) podstawowe przyimki ~~*i*~~ ~~*ieh*~~ ~~*rekeję*~~,
- ~~*i*~~ ~~*gerundium*~~;
- 3) rozpoznaje następujące zjawiska składniowe z zakresu gramatyki języka łacińskiego:
- a) zdania z orzeczeniem imiennym,
  - b) strukturę składniową zdania w stronie czynnej i biernej,
  - c) konstrukcję składniową *accusativus cum infinitivo*, *nominativus cum infinitivo*, *ablativus absolutus*, *coniugatio periphrastica passiva*,
  - d) funkcje składniowe i semantyczne przypadków: *dativus possessivus*, *ablativus temporis*, ~~*ablativus instrumenti*~~, *nominativus* i *accusativus duplex*, *dativus auctoris*, *genetivus partitivus*, *ablativus comparationis*,
  - ~~*e*~~ ~~*spójniki zdań współrzędnych*~~,
  - ~~*e*~~ ~~*f*~~ zdania podrzędne: zdania okolicznikowe celu, przyczyny, przyzwolenia, czasu, zdania warunkowe, skutkowe i dopełnieniowe,
  - ~~*f*~~ ~~*g*~~ bezprzyimkowe użycie nazw miast;
- 4) potrafi posługiwać się podstawową ~~łacińską~~ terminologią gramatyczną ~~i~~ ~~podać~~ ~~polskie odpowiedniki łacińskich określeń gramatycznych~~;
- ~~5~~ ~~rozróżnia najważniejsze warianty wymowy łacińskiej~~;
- ~~5~~ ~~6~~ rozumie wypowiedzi pisemne w języku łacińskim:
- a) określa główną myśl tekstu,
  - b) znajduje w tekście określone informacje,
  - c) rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu,
  - d) układa informacje w określonym porządku;

~~6)7)~~ rozumie znaczenie najczęściej używanych łacińskich zwrotów i sentencji ~~oraz paremii, a także podstawowy sens łacińskich inskrypcji obecnych w przestrzeni publicznej i krótkich cytatów łacińskich pojawiających się w tekstach polskich;~~

~~7)8)~~ korzysta ze źródeł informacji dotyczących języka łacińskiego (np. słowników, baz danych), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych;

~~8)9)~~ potrafi ~~przetłumaczyć~~~~przełożyć~~ tekst łaciński na język polski przy pomocy słownika łacińsko-polskiego i z zachowaniem polskiej normy językowej;

~~9)10)~~ posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami oraz wpływu języka łacińskiego na języki nowożytne).

II. W zakresie kompetencji kulturowych. Uczeń posiada wiedzę na temat kultur i społeczeństw antycznych i późniejszych, korzystających z dorobku antycznego, w następujących obszarach:

1. Osoby:

- 1) bogowie: kanon bóstw greckich i rzymskich ~~(tradycja i recepcja);~~
- 2) herosi, heroiny i inne postacie mitologiczne: Achilles, Antyгона, Dedal i Ikar, Edyp, Eneasze, Helena, Herakles, Kasandra, Medea, Meduza, Midas, Narcyz, Niobe, Odyseusz, Orfeusz, Penelopa, Perseusz, Prometeusz, Romulus i Remus, Sfinks, Sybilla, Syzyf, Tezeusz;
- 3) wodzowie i politycy: Solon, Perykles, Aleksander Wielki, Hannibal, Scypion Afrykański, Cezar, Cycezon, Oktawian August, Liwia, ~~Trajan, Dioklecjan,~~ Konstantyn Wielki;
- 4) poeci: Homer, ~~Hezjod,~~ Safona, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Katullus, Wergiliusz, Horacy, Owidiusz, ~~Petrarka, Jan Kochanowski;~~
- 5) prozaicy: Tukidydes, Demostenes, Nepos, Cezar, Cycezon, Liwiusz, ~~Augustyn,~~ wybrani polscy kronikarze łacińskojęzyczni;
- 6) filozofowie: Pitagoras, Sokrates, Platon, Arystoteles, szkoła stoicka i epikurejska~~Epikur, Seneka, Tomasz z Akwinu;~~
- 7) artyści: Fidiasz, Poliklet, Myron, Lizyp;
- 8) uczeni: Hipokrates, ~~Abelard i Heloiza,~~ Erazm z Rotterdamu ~~oraz inni wybrani przedstawiciele humanizmu renesansowego,~~ Mikołaj Kopernik, Andrzej Frycz Modrzewski, ~~Isaac Newton.~~

2. Miejsca:

- 1) świątynie, sanktuaria, wyrocznie: Delfy, ~~Delos, Efez~~, Eleusis, ~~Epidauros~~, Kume;
  - 2) Akropol i agora ateńska;
  - 3) Kapitol i forum rzymskie;
  - 4) Biblioteka ~~i Muzejon~~ w Aleksandrii.
3. Wydarzenia:
- 1) święta: ~~Panatenaje~~, Wielkie Dionizje, Saturnalia;
  - 2) igrzyska olimpijskie, ~~rzymskie ludi~~;
  - 3) powstanie demokracji ateńskiej;
  - 4) upadek republiki rzymskiej;
  - 5) powstanie cesarstwa rzymskiego.
4. Pojęcia:
- 1) filologia, ~~gramatyka~~, retoryka;
  - 2) *virtus (arete), ars (techne), otium* (~~schola~~) i *negotium*;
  - 3) demokracja, republika;
  - 4) *mos maiorum*, ~~gravitas, ambitio, kandydat~~, patron i klient;
  - 5) *logos, credo*;
  - 6) kanon i złoty podział;
  - 7) epos, heksametr, epigram, elegia, ~~tradycja oralna~~.

III. W zakresie kompetencji społecznych. Uczeń:

- 1) dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik);
- 2) współdziała w grupie (np. w ~~lekeyjnych i pozalekeyjnych językowych~~ pracach projektowych);
- 3) dostrzega wagę systematyczności i dokładności w poznawaniu języka obcego;
- ~~4) wykształca w sobie postawę otwartości na wyzwania intelektualne i uczy się pokonywać trudności w mierzeniu się z nimi;~~
- 4)5) dostrzega i docenia rolę języka łacińskiego oraz kultury starożytnej Grecji i starożytnego Rzymu w kształtowaniu języków i kultur czerpiących z dziedzictwa antyku;
- ~~6) potrafi zdystansować się wobec stereotypów oraz własnych przesądów.~~

Wariant – kontynuacja ze szkoły podstawowej

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. W zakresie kompetencji językowych.
  1. Znajomość gramatyki i słownictwa języka łacińskiego oraz umiejętność rozumienia i tłumaczenia tekstu łacińskiego przy pomocy słownika łacińsko-polskiego.
  2. Świadomość relacji między językami używanymi w Europie.
- II. W zakresie kompetencji kulturowych.
  1. Znajomość faktów dotyczących twórczości wybranych, ważnych autorów piszących po łacinie od starożytności do czasów nowożytnych oraz wybranych autorów starogreckich.
  2. Znajomość wybranych ważnych zjawisk z zakresu kultury antycznej oraz tradycji antyku w kulturze polskiej i światowej.
  3. Znajomość wybranych pojęć i terminów ~~naukowych~~ oraz ich grecko-rzymskiego rodowodu.
- III. W zakresie kompetencji społecznych.
  - ~~1.~~ 1. Rozumienie dziedzictwa antyku grecko-rzymskiego jako ideowego i materialnego fundamentu cywilizacji zachodniej i kultury polskiej.
  - ~~4.2.~~ 2. Świadomość wpływów języka łacińskiego i kultury antycznej na dziedzictwo językowe i kulturowe współczesnej Europy.
  - ~~2.~~ 3. Świadomość długiego trwania wartości zrodzonych na podłożu kultur greckiej i rzymskiej, wzbogaconych o pierwiastek judeochrześcijański.
  - ~~3.~~ 4. Świadomość przynależności do kultury ukształtowanej w dużym stopniu przez tradycję grecko-rzymską.
  - ~~3)4.~~ 4. Świadomość celowości nauczania przedmiotów humanistycznych, nakierowanych na zakorzenienie w tradycji, ~~ocalenie i aktualizowanie istotnych z historycznego punktu widzenia wartości, postaw i idei.~~

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

- I. W zakresie kompetencji językowych. Uczeń:
  - 1) zna około 1500 najczęściej używanych łacińskich wyrazów (według słownika frekwencyjnego opartego na korpusie tekstów klasycznych);
  - 2) rozpoznaje następujące formy z zakresu gramatyki języka łacińskiego:

- a) formy fleksyjne rzeczowników regularnych deklinacji I–V oraz najczęściej używanych rzeczowników nieregularnych: ~~(np. deus, locus, domus, Iuppiter, vis, dies)~~,
  - b) formy fleksyjne przymiotników deklinacji I–III w stopniu równym, wyższym i najwyższym,
  - c) formy przysłówków w stopniu równym, wyższym i najwyższym,
  - d) formy fleksyjne zaimków osobowych i dzierżawczych oraz zaimków: *hic, ille, iste, is, idem, ipse, qui, quis, quidam, quisque* oraz zna zasady ich użycia,
  - e) formy fleksyjne liczebników głównych i porządkowych 1–100 oraz setki i *mille*,
  - f) formy podstawowe czasowników koniugacji I–IV oraz:
    - formy trybu rozkazującego czasu teraźniejszego strony czynnej ~~i biernej~~ (*imperativus praesentis activi ~~et passivi~~*),
    - formy bezokolicznika czasu teraźniejszego (*infinitivus praesentis activi et passivi*) i przeszłego dokonanego (*infinitivus perfecti activi et passivi*),
    - formy trybu orzekającego w stronie czynnej i biernej czasu: teraźniejszego (*indicativus praesentis activi et passivi*), przeszłego dokonanego (*indicativus perfecti activi et passivi*), przeszłego niedokonanego (*indicativus imperfecti activi et passivi*), przyszłego (*indicativus futuri activi et passivi*) i zaprzęzłego (*indicativus plusquamperfecti activi et passivi*),
    - formy trybu łączącego (*coniunctivus*) dla wszystkich czasów w stronie czynnej i biernej,
    - formy imiesłówów: *participium praesentis activi, participium perfecti passivi, participium futuri passivi*,
  - g) wymienione w lit. f formy najczęściej używanych czasowników nieregularnych: *esse, fieri, ire, ferre, velle, nolle* oraz ich najczęściej występujące *composita*,
  - h) podstawowe przyimki ~~i ich rekeję~~,
~~i) gerundium~~;
- 3) rozpoznaje następujące zjawiska składniowe z zakresu gramatyki języka łacińskiego:
- a) zdania z orzeczeniem imiennym,
  - b) strukturę składniową zdania w stronie czynnej i biernej,

- c) konstrukcję składniową *accusativus cum infinitivo*, *nominativus cum infinitivo*, *ablativus absolutus*, *coniugatio periphrastica passiva*,
- d) funkcje składniowe i semantyczne przypadków: *dativus possessivus*, *ablativus temporis*, ~~*ablativus instrumenti*~~, *nominativus* i *accusativus duplex*, *dativus auctoris*, *genetivus partitivus*, *ablativus comparationis*,

e) ~~spójniki zdań współrzędnych~~;

~~c)f)~~ zdania podrzędne: zdania okolicznikowe celu, przyczyny, przyzwolenia, czasu, zdania warunkowe, skutkowe i dopełnieniowe,

~~f)g)~~ bezprzyimkowe użycie nazw miast;

- 4) potrafi posługiwać się podstawową ~~łacińską~~ terminologią gramatyczną ~~i podać~~ polskie odpowiedniki łacińskich określeń gramatycznych;

~~5)~~ ~~rozróżnia najważniejsze warianty wymowy łacińskiej~~;

~~5)6)~~ rozumie wypowiedzi pisemne w języku łacińskim:

- a) określa główną myśl tekstu,
- b) znajduje w tekście określone informacje,
- c) rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu,
- d) układa informacje w określonym porządku;

~~6)7)~~ rozumie znaczenie najczęściej używanych łacińskich zwrotów i sentencji ~~oraz~~ ~~paremii, a także podstawowy sens łacińskich inskrypcji obecnych w przestrzeni publicznej i krótkich cytatów łacińskich pojawiających się w tekstach polskich~~;

~~7)8)~~ korzysta ze źródeł informacji dotyczących języka łacińskiego (np. słowników, baz danych), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych;

~~8)9)~~ potrafi ~~przetłumaczyć~~~~przełożyć~~ tekst łaciński na język polski przy pomocy słownika łacińsko-polskiego i z zachowaniem polskiej normy językowej;

~~9)10)~~ posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami oraz wpływu języka łacińskiego na języki nowożytne).

- II. W zakresie kompetencji kulturowych. Uczeń posiada wiedzę na temat kultur i społeczeństw antycznych i późniejszych, korzystających z dorobku antycznego, w następujących obszarach:

1. Osoby:

- 1) bogowie: kanon bóstw greckich i rzymskich ~~(tradycja i recepcja)~~;
- 2) herosi, heroiny i inne postacie mitologiczne: Achilles, Antygona, Dedal i Ikar, Edyp, Eneasz, Helena, Herakles, Kasandra, Medea, Meduza, Midas, Narcyz,

Niobe, Odyszeusz, Orfeusz, Penelopa, Perseusz, Prometeusz, Romulus i Remus, Sfinks, Sybilla, Syzyf, Tezeusz;

- 3) wodzowie i politycy: Solon, ~~Temistokles~~, Perykles, Demostenes, Aleksander Wielki, Hannibal, Scypion Afrykański, Pompejusz, Cezar, Cyceon, Kleopatra VII, Oktawian August, Liwia, Neron, Trajan, ~~Hadrian~~, Marek Aureliusz, ~~Diokleejan~~, Konstantyn Wielki, ~~Justynian~~, ~~Teodora~~;
  - 4) poeci i utwory poetyckie: Homer, ~~Hezjod~~, Safona, ~~Kallimach~~, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, ~~Arystofanes~~, ~~Plaut~~, Katullus, Wergiliusz, Horacy, Owidiusz, *Carmina Burana*, ~~Hildegarda z Bingen~~, Petrarka, Klemens Janicki, Jan Kochanowski, Maciej Kazimierz Sarbiewski;
  - 5) prozaicy: Herodot, Tukidydes, Demostenes, ~~Plutareh~~, Cyceon, Liwiusz, ~~Swetoniusz~~ Tacyt, ~~Augustyn~~, ~~Hieronim~~, wybrani polscy kronikarze łacińskojęzyczni, ~~Marcin Kromer~~;
  - 6) filozofowie: Pitagoras, Sokrates, Platon, Arystoteles, szkoła stoicka i epikurejska ~~Epikur~~, ~~Seneka~~, ~~Tomasz z Akwinu~~;
  - 7) artyści: Fidiasz, Poliklet, Myron, Lizyp;
  - 8) uczeni: Archimedes, Hipokrates, ~~Galen~~, Izydor z Sewilli, ~~Abelard i Heloiza~~, Erazm z Rotterdamu oraz inni wybrani przedstawiciele humanizmu renesansowego, Mikołaj Kopernik, ~~Jan Amos Komeński~~, Andrzej Frycz Modrzewski, ~~Isaac Newton~~;
  - ~~9) najważniejsi badacze starożytności: Friedrich August Wolf, Johann Joachim Winckelmann, Heinrich Schliemann, Jean François Champollion, Milman Parry, Michael Ventris i John Chadwick, Tadeusz Zieliński.~~
2. Miejsca:
    - 1) świątynie, sanktuaria, wyrocznie: Delfy, ~~Delos~~, ~~Efez~~, Eleusis, ~~Epidauros~~, Kume;
    - 2) Akropol i agora ateńska;
    - 3) Kapitol i forum rzymskie;
    - 4) Biblioteka ~~i Muzejon~~ w Aleksandrii.
  3. Wydarzenia:
    - 1) święta: ~~Panatenaje~~, Wielkie Dionizje, Saturnalia;
    - 2) igrzyska olimpijskie, ~~rzymskie ludi~~;
    - 3) powstanie demokracji ateńskiej;
    - 4) upadek republiki rzymskiej;

5) powstanie cesarstwa rzymskiego.

4. Pojęcia:

- 1) filologia, ~~gramatyka~~, retoryka;
- 2) *trivium, quadrivium*;
- 3) *virtus (arete), ars (techne), otium* ~~(schola)~~ i *negotium*;
- 4) demokracja, republika;
- 5) *mos maiorum*, ~~gravitas, ambitio, kandydat~~, patron i klient;
- 6) *logos, credo*;
- ~~7) euergetyzm, liturgia, choregia;~~
- ~~7)8) kanon i złoty podział;~~
- ~~8)9) epos, heksametr, epigram, elegia, tradycja oralna.~~

Sformatowano: Polski

Sformatowano: Polski

III. W zakresie kompetencji społecznych. Uczeń:

- 1) dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik);
- 2) współdziała w grupie (np. w ~~lekeyjnych i pozalekeyjnych językowych~~ pracach projektowych);
- 3) dostrzega wagę systematyczności i dokładności w poznawaniu języka obcego;
- ~~4) wykształca w sobie postawę otwartości na wyzwania intelektualne i uczy się pokonywać trudności w mierzeniu się z nimi;~~
- ~~4)5) dostrzega i docenia rolę języka łacińskiego oraz kultury starożytnej Grecji i starożytnego Rzymu w kształtowaniu języków i kultur czerpiących z dziedzictwa antyku;~~
- ~~6) potrafi zdystansować się wobec stereotypów oraz własnych przesądów.~~

Warunki i sposób realizacji

~~Nauczanie języka łacińskiego jako języka obcego różni się zasadniczo od nauczania języków obcych nowożytnych.~~ Podstawowym celem nauczania języka łacińskiego jest możliwie najefektywniejsze obcowanie ucznia z tekstami literackimi i nieliterackimi (np. inskrypcjami), zapisanymi ~~w tym języku łacińskim od ponad 2000 lat.~~ Droga prowadząca do tego celu, a więc metody, które konkretni nauczyciele, jak również autorzy podręczników uznają za najlepsze, nie są określone w podstawie programowej. Należy pamiętać, że w Polsce, w przeciwieństwie do większości społeczeństw zachodnich, nauczanie języka łacińskiego jest

niemal nieobecne, w związku z czym, niezależnie od wybranych metod nauczania, niezwykle istotnym i trudnym zadaniem stojącym przed nauczycielami jest przekonanie uczniów o atrakcyjności i ~~wadze~~ ~~doniosłości~~ nauki tego języka.

W związku z tym niezbędne jest:

- 1) zapewnienie przez szkołę odpowiednio wyposażonej sali z dostępem do pomocy wizualnych, projektora, komputera i słowników;
- 2) tworzenie takich zadań, które wykażą aktualność języka łacińskiego jako kodu kulturowego ~~ułatwiającego rozumienie kultury współczesnej elit w historii kultury świata zachodniego ostatnich 2000 lat;~~
- 3) tworzenie takich zadań językowych, które wykażą pokrewieństwo języków obcych nowożytnych z językiem łacińskim;
- 4) uświadomienie uczniom, że nauka ~~każdego języka obcego, w tym~~ języka łacińskiego, służy nie tylko wąsko pojmowanym celom pragmatycznym (np. rozwój kariery zawodowej i umiejętności profesjonalnych), ale przede wszystkim poszerzeniu rozumienia świata oraz spotkaniu z inną kulturą;
- 5) zachęcanie uczniów do samooceny własnej pracy i stosowania różnych technik służących uczeniu się.

Teksty do czytania dla uczniów powinny być dobrane tak, aby mogli oni sami przekonać się o tym, że język łaciński był językiem powszechnie używanym przez ponad 2000 lat w literaturze i nauce europejskiej. Materiał kulturowy również powinien zostać opracowany tak, aby wykazać długie trwanie pewnych wzorów kulturowych, instytucji czy idei wykształconych i rozwiniętych w grecko-rzymskim antyku oraz ich dzisiejszą aktualność. ~~W przypadku języka łacińskiego kultura ta jest niezwykle istotna również dla kształtu współczesności, w której żyjemy.~~ Zadaniem nauczycieli jest więc rozwijanie ciekawości, szacunku i otwartości wobec innych kultur – także tych tworzonych przez społeczeństwa w przeszłości.